

Ե.

Օրինագծիս Գ. Բաժնին մէջ յիշուած ծախքերը դիմաւորելու համար՝ 1894 Յունուարի 1էն սկսեալ՝ ամէն տարի պետական քանձարանը կը արուի 1400 բուրլի, եւ հոռմական-կաթողիկ. հոգեւորականութեան օժանդակիչ գրամագլխին տոկոսիքէն 1700 բուրլի իսկ ներկայ (1893) տարւոյս կատարուելու ծախքերը՝ ըստ հաշուոյ Ներքին գործոց պաշտօնէին՝ կ'անուանին այն գումարէն՝ որ այս տարի որոշած էր վերոյիշեալ վերափոխման եկեղեցւոյն:

Կ. ՏՈՒՐՈՅՆ

ՀՈՒՆԵՐՈՒՆԵՐՈՅ ՄԱՐԿԵԴԱՆՏԵՐ (ԿԵՐԼՈՒՆԵՐՈՒՆԵՐ) Ի ԳՐԻ ՆԻ Ի ՊԱՏԿԱՆՈՒՄ

Բ) Ամէն եղբայր պիտի ստէ ամէն օր հինկ ձայր մեր ու հինկ Ողջոյն քեզ ի յիշատակ հինկ խոցերուն քրիստոսի Տեանս մերոյ, աղաւջելով զՄատուած, ու բարեխառ ունելով զՍուրբ Լուսաւորին մեր, որ այս եղբայրութեանս օգնէ ու զսուրբ ուղղափառ հաւատն անհաւատից ու հերետիկոսաց մէջ տարածէ:

Գ) Ով որ ուզենայ այս եղբայրութեանս մէջ գրգելու, յառաջ պիտի խնդրէ զմէկ եղբայր մը որ զինքն ապրաբերէ եղբայրութեան մեծաւորացը: Երբոր ընդունին զինքը, պիտի տայ սընկին գրեկէք ինչ որ իւր կամքն ըլլայ. յետոյ պիտի խոտանայ զիրեն տարեկան հախը ամէն տարի սընկին տալու. ու ինչ որ իրեն բարի կամքն խոտանայ տալու, եղբայրութեան Նորաբրուշն պիտի գրէ կարգով այն գրքին մէջ՝ ուրուխ օր զտարեկան հախը կու գրին:

Դ) Այն օրն որ ուզենայ գրգելու, պիտոր յառաջ խոտովանի ու հաղորդվի. հապա թէ Բրովիզորներն պարտականին խնդրելու զեղբայրութեան Տէր Գաբելլանը, որ ինքն իրեն ձեռքը գրէ զնա եղբայրութեան կոնտակին մէջ սուրբ Գրիգորի Լուսաւորչին բեմին վրայ ու Տէր Գաբելլանը պիտի գրէ: ու նոր գրված եղբայրը հետ Բրովիզորնուն չըման պիտի ստէ հինկ ձայր մեր ու հինկ Ողջոյն քեզ ի պատիւ սուրբ Լուսաւորչին: յետոյ Տէր Գաբելլանին հետ պիտի ստէ զազօթը առ Սուրբ Լուսաւորին մեր, որն որ այն զնտակին վերջը գրած է:

Ե) Ամէն եղբայր պարտական է չորս շաբաթը մէկ անգամ կամ ինչ խոտար պէտք

ըլլայ՝ Սեփան գալու ու հոգալու հետ եղբայրը ինչոր պէտք ըլլայ եղբայրութեան Սընկին:

Ն) Այս եղբայրութիւնը պիտի ունենայ վեց մեծաւոր: ալ մեծին անունը պիտի Տիրէքօր. մէկընոցը Բրովիզոր: Զայս վեց մեծաւորացը պիտի ընդրին յամեն տարի իրեք օր յառաջ քան զտոնը Գիւտ նշխարաց սուրբ Լուսաւորչին: Տիրէքօրը մէկ օրով յառաջ քան զընտրութիւնը իմաց պիտի տայ եղբայրը, որ ընտրութեան օրը ամէնքը քան յեկեղեցին ու զուխտակն զատարագն խին զորն որ իրենց Տէր Գաբելլանը Սուրբ Լուսաւորչին բեմը պիտի ստէ զհոգւոյն Սուրբոյ: Յետոյ պիտի քաղվին Տիրէքօրին տունը ու յառաջ անցած տարվին Մեծաւորացը զիրենց մեծաւորութեան տարեկան սէպն լըման պիտի տան Տէր Մեծաբրիցուն դիմաց ու եղբայրը ու զՍընտակն ալ իրեն աղէկօվն ու գրեկովն յետ պիտան. հապա թէ եղբայրը պիտի ընտրին իրենց նոր Մեծաւորացը վոգուաներով. ու մը մեծաւորը ալ շատ վոգուած ունենայ, նա Տիրէքօր պիտի տայ: Թէ օր Սընտակը անցած տարվին մեծաւորացը հունին, կըլան այլվի զնոցա հաստատելու: Զընտրութիւնը պիտի գրին ընտրութեան գրքին մէջ ու զՍընտակն սղըկինը, զորն որ մեծաւորաց ձեռքն կու տան, պիտի յայտնին: Տէր Մեծաբրիցը իրեն ձեռքը պիտի հաստատէ զընտրութիւնը ու պիտորոգիք այն գրքին մէջ պայտէ: Զայս վերջը գրեալ ընտրութիւն, որովհետեւ առաջի իմ օրինաւորապէս եղեւ, հաստատեմ եւ ստորագրեմ ի Հայաքաղաքս թուին Նն. եւ Տէր Նն:

Է) Պաշխայ պիտի ընտրին երկու բարեպաշտ եղբայր, որոնք ամէն ունեւոր մարդոյ մահուն ատենը նային զդեղագմէնը ու այս եղբայրութեան Սընկին վասն բարեպաշտ գործոց ողորմութիւն խնդրին: ու հիւանդ Սընտաց հոգս տանին, ինչպէս որ ալ վար գրած է Պարտաւորութեանը մէջ:

Ը) Եղբայրութեան Սընտակը պիտի Տիրէքօրին մօտ երկու բալնիքի տակ, քոցով ու կուպղակով: Գոցին բալնիքը պիտի ալ մեծ Բրովիզորին մօտ. կուպղակն բալնիքը պիտի երկուսում բրովիզորին մօտ: Թէ օր այս Բրովիզորնուն, որոնք զՍընկին բալնիքներն ունին, մէկընոցն ճամայ երթայ, նայ զիրեն բալնիքն պիտի այլ վարի Բրովիզորի ձեռքը, ինչուրի ինքն դառնայ: Այս Սընկին մէջ պիտի պահեն զայս կոնտակը, զորն որ ամէն ամիս մէմը պիտի կարգան, որ գիտենան եղբայրը զիրենց պարտաւորութիւնը: Պաշխայ հինկ գիրք պիտի ունենան այս

սընկին մէջ։ Մէկին մէջ պի գրին զԱղբարաց ու գործվածաց անուններն ու զաւելի անընդհատ։ Երկուսում գրքին մէջ պի գրին զՊատարագնուն Քոնստանդնուպոլսի մէջ պատարագաց։ Իրեքումին մէջ պի գրին զՆստութիւնը ու զԳրականներն։ Չորսումին մէջ զԿնիւնն ու զխարճն։ Հինգումին մէջ զտարեկան շախմատ։

Ը) Երբ որ բանան ըզմտուին, ամէնքը գլխիբաց ու ոտից վրայ մէկ Ողջոյն քեզ պի ասին ու երբոր փակին մէկ Հայր մեր ու մէկ Ողջոյն քեզ պի ասին մեռած Եղբարքը ու Քրքւորքը Հոգուն համար։

Ճ) Տիրեքզօրն ու բրօնիզորներն պարտական ին իժօվ աղէկ նայելու, որ Եղբարքութեան Սընկին իբմը գէն չիլայ։ Ոչ մէկ հարկաւորութեան համար լի է քաղքին, լի է օգկայ բանի սեպն չիլինն սընկին սղէն տալու, դարտ մէք ողորմութեան գործոց համար, ինչպէս որ ալ վար Պարտաւորութեանը մէջ գրած է։

Ժ) Սընկին սգափն միայն Ելբոր պի տան ու երբոր չի գալի այլ եղբայր որ շահու առնու, կըլան ան ատենը մէկըմբոր եղբոր ձեռքը օղկայի տալու ու գրակցածուն գրքին մէջ պի գրին կամ զեղբոր կամ առնողին անունը։ Առանց գրակցանի մարդու ալ չի տան։ Գրակցանը միայն ոսկի, արծաթ, մարգրիտ, ու ակնեղէն ըլլայ։ Երբ որ երկուս տակ աժէնայ զտված ստան։ Հարուրէն շահ միայն վեց պի առնուն տարին։

ԺԲ) Թե որ գրակցանին տարը տարին վրայ չիտայ ըզգրէկին շահը, ոչ կանայ գրին գրակցանը հանելու, ան ատենը բրօնիզորներն յառաջ իրեն իրեք անգամ իմաց պանին ու չի հանէ նա զգրակցանը գին պի կարին ու պի ծախին զգրակցան, ու զշահն Սընտուկը պի գնին ու ինչ որ պարտքին սուսմայէն ու շահէն աւելնայ, գրակցանին տիրոջն պի տան։ Թե որ այս բանը աղէկ չի նային Բրօնիզորներն ու երեսպաշտութեան կամ ազգութեան համար գրակցանին տիրոջն պակաս առնուն ըզշահն, պարտական պիլան իրենց յատուկ սղէն լըման վիճարելու ըզշահն։ Պարտաւորութիւնը եւ գործք ողորմութեան Եղբարքութեան սուրբ Լուսաւորչին։

Սուրբ Լուսաւորչին Եղբարքութիւնը պի ունենայ զիրեն յատուկ բեմը սուրբ Լուսաւորչին, նախ Աւետման Սուրբ Աստուածածնայ Եկեղեցին, զերամ Սրբազան փափն այս Եկեղեցուս սուրբ Լուսաւորչին բեմին մշտնջենաւոր ներդրութիւն տվիլէ, կամ Գիւտ նշխարաց տօնին, կամ ամէն Ուրբաթ վասն ննջեցեցը քաւարա-

նին, երկուսումը ինչպէս որ շինվի սուրբ Երբորգութեան եկեղեցին, ի հոս ալ պի գնին սուրբ Լուսաւորչին բեմ, ու այս երկու բեմերուն զարարանքն ու զմեղքն պի հոգայ։ Եղբարքը զտօնը գիւտ նշխարաց սուրբ Լուսաւորչին պարտականին մեծ հանդիսաւորութիւնով եւ ընթմեանսըմթիւնով կատարելու։ Ամենատար Լաղորդութիւնն Մօսկրանցիայով պի գրվի, լծափորներ ու քարոզներ պիլան ու ասոնց զամենայն խարճն Եղբարքութեան սընկէն պիլան։ Այս տօնիս վասն ձայնաւոր Պատարագին պիտան մէկ զլօգ։

Յ) Պի ունենան իրենց տարեկան Գաբէլլան քահանայ, զոյն որ իրենց Տէր Աագեքեցն տայ։ Տէր Գաբէլլանը պարտական է յամէն հինգ շաբթի սուրբ Լուսաւորչի բեմը տարին յիսուն Պատարագ ասելու, մէկ հինգշաբթին վասն կենդանեաց ու մէկալ հինգշաբթին վասն ննջեցեց այս Եղբարքութեանը։ Աւ Տէր Գաբէլլանին պի վիճարին ամէն տարի ին նեմեցի զլօգ, այս յիսուն Պատարագին սեպն։ Երբոր Աստուած տայ, որ իրենց սընտուկն խօժանայ, ան ատենը Տէր Գաբէլլանը ամէն տարի պի ասէ հարուր Պատարագ սուրբ Լուսաւորչին բեմը, յամէն չորեքշաբթի վասն ննջեցեց ու յամէն հինգշաբթի վասն կենդանեաց ու պիտան Տէր Գաբէլլանին յիսուն նեմեցի զլօգ։

Զ) Գարնալ Տէր Գաբէլլանը, տարին չորս ձայնաւոր Պատարագ պի ունենայ Սուրբ Լուսաւորչին բեմը, Մարտի, Յունիսի, Սեպտեմբերի ու Դեկտեմբերի ամսուն վասն մեռած Աղբարաց ու Քրքւորքաց Հոգուն։ Այս Պատարագնուն ատենը պի գրվի մեծ բեմին դիմաց պարագ պերեզման ու գերեզմանին վրայ խաչ ու բոլոր պի վառին վեց կերօն մեծ ճիրախ գալու վրայ. զոր կերօններն Աղբարքը պի հոգան։ Տէր Գաբէլլանը Հայր մերին դիմաց պի դառնայ դէպ ի ժողովուրդը. յառաջ կտաճ խրատ պի տայ վասն օգնելոյ ննջեցեց ու յետոյ պի կարգայ սեւ կողմ գրքէն զմեռած Եղբարք ու Քրքւորքաց անընդհատ ու ամէնքը ամէն անընդհատ պի ասին. Աստուած ողորմի Հոգուն։ Չայս սեւ կողմ գրքը Տէր Գաբէլլանը իրեն քով պի ունենայ որ երբոր մէկնիվոր Եղբարք կամ Քրքը մեռնի. նա մէկու պի գրին անունը մէջ գրէ։ Այս չորս ձայնաւոր պատարագին սեպն պիտան Եղբարքը տարին չորս նեմեցի զլօգ Տէր Գաբէլլանին, ու Տիրացուն որ այս Պատարագնուն Սպասաւորութիւն կանէ երկուսական շէտակ մէկ Պատարագին։

դ) Ուխտական Պատարագին սէպն, որն որ մեծաւորաց ընտրութեան դիմաց կըլայ, պիտան Տէր Գաբէլեանին ինչպէս սղաթն է կէս զլօթ:

է) Պաշխայ տիրացուն, որ գաղթատ մարդիկաց տըղաքը կու սորվեցնու կարգալու, պիտան յամեն տարի վեց նէմէից զլօթ:

Ն) Նղբայլըք որ կամ կենդանութեան ժամանակն կամ մահուան ետեանց մէկէկի վասն դժբխտանէական սէրն կարնան ցըցնելու, անոր Տամար այն երկու ընտրած եղբայրը, որոնք որ ալ վեր օխոցնում բունգդին մէջ գրած ին, կամ դաքա որ տունը չիլան օգկայ Նղբարց ասելու. երբօր մէկնիվար Նղբայլը Տիւանդանայ ու աղքատութեան Տամար անձարակ մնայ, տես պի երթան Տիւանդին ու պի Տոգան որ իրենց Նղբայլութեան Սընկէն այն Տիւանդին ողորմութիւն տան ու դեղորանքն ալ պի Տոգան նորա առողջութեան սէպն: Երբօր ծանրանայ Տիւանդը, պի խնդրին Քահանայ որ խոստովանի ու Տաղորդվի, ու երբօր Նղբայլը մեռնի նա Աղբարիքն իրեն թաղմանը պիտոր գաղին ու զիրենց առաջին խոստովանութիւնը ու Տաղորդութիւնը մեռածին Տոգուն Տամար Աստուծոյ պի մատուցանին: Թէ օր մեռած Նղբայլը այնպէս աղքատ է որ չի կենայ ուսկից զինքն թաղելու. Նղբայլութեան սընկէն պի Տոգան զնորա թաղումն ու Պատարագի ալ պիտան:

Է) Ամեն աղքատ մարդոյ եւ անձար որբովայրի կընտոց մեր Հայոց ազգէն, որոնք կամիշան ողորմութիւն խնդրելու. բրօվիզորներն Զատիկն ու Քրիստոսի Ծննդեան Նղբայլութեան սընկէն կէլուրին գօրայ ողորմութիւն պիտան: Ասոր Տամար տարին մէկ անգամ յԱւագերեքշարթի երկու ալ յետին բրօվիզորներն տապախով անեւուն պի քալին. խնդրելով ողորմութիւն աղքատաց Տամար: Ինչոր յետոյ քաղին պի տանին Տիրեքզօրին ու մէկալ բրօվիզորնուն մօտ ու այն քաղած սղբկին վրայ ալ ալ սղակ պի դնին Սընկէն ու այնպէս պի բաժնին աղքատ Հայերուն իրենց Հարկաւորութեանը գօրայ:

Ը) Պի ունենան մէկ սընտուկ մը յեկեղեցին. որին մէջ պի պահեն զիրենց կրօններն, զորոնք կամ իրեն բէմին վրան Պատարագին աստեղը պի վառին կամ երբօր գվարտանի չորս ձայնաւոր Պատարագն ըլլայ, պարապ գերեզմանին բոլորը պի վառին: Ասոր Տամար մէկ սպասաւոր մը Տիւանդ պի բռնին, որ այս Սընկէն ու Սուրբ Լուսաւորչին բէմին ծառայութիւն անէ:

Զայս ուրեմն Նղբայլութիւնս Սրբոյն Գրիգորի Ազգիս Հայոց Լուսաւորչին, որ յեկե-

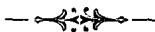
ղեցին Աւետման Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Երրորդութեան Հայաքաղաքիս ի Տայրապետութեան Սրբազան փափին Պէնէդիքդոսի երեքտասաներորդի յամի Հինգերորդի եւ յեպիսկոպոսութեան Գրանդիլանիոյ Ամենապատիւ Տեառն Զօրկէր Գրիգորին յատարին ամի, սահմանեցաւ եւ Տաստատեցաւ մերով այցարարական Հեղինակութեամբն յամենայն եւ յիւրաքանչիւր վերջ գրեալ կէտս կանոնացն եւ Պարտաւորութեանց ըստ նոցին զօրութեան պատճէնին եւ իմացողութեանն Տաստատեմք. եւ ստուգեցուցանեմք ի ձեռն կոնտակիս պարիկ: Որոց վասն մեծագոյն ամբութեան եւ Տաստատութեան զկոնտակիս զայս յատուկ ձեռամբ մերով ստորադրեցաք եւ կընով ամրացուցանել արարաք: Ի Հայաքաղաքս Կեւոյալու Յամի Տեառն Հաղարեորդի Եօթն Տաղիւրեորդի Քսանեկիններորդի իսկ Հայոց թուին Հաղարեւորդի Հաղիւրեորդի Եօթնասուուն եւ ութնորդի: Ալիսի ամոյոյ յաւուր Քսան եւ վեցերորդի:

Տէր Ստեփաննոս Ստեփանեան Ռօշքա Ս. Ա. Վարդապետ եւ Եկեղեցեացս Հայոց Գրանդիլանիոյ Այցարար. յ. ձ.

Տ. Կ.

Տէր Յօնանէս Միկիթար Յօնանեան Գեւ. Վարդապետին Այցարարութեան Նստար. Յատ. 2:

(Հորհուրեմք)

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ՆՆԳԻՆԵՍ ԲԹԻԾՆՖ ՓՈՓՈՎԻԶ

Բոլորովին մոռցուածներէն չէ. իւր անունը գեռ կենդանի է շատ տեղեր, մանաւանդ Կ. Պոլիս-Խապուղ, որ Փոփովիչ Բժշկական գործունէութեան գլխաւոր Տանգիսալայն եւ միանգամայն անոր վերջին Տայրենիքն եղաւ:

Բնիկ Տուեգարաճայ, սերունդ Բէշտացի աղետապետական Տայ գերդաստանի մը, Անգրեաս Բժիշկ Փոփովիչ ծնած է դարուս սկիզբները 1809 թուին Թուուար կամ Փետրուար ամսուն, Աւստրո-Հունգարիոյ գլխաւոր քաղաքներէն Սուշովայի մէջ:

Նախնական կրթութիւններն իւր ծննդավայրի մէջ առած, քիչ մը ատեն ալ Բէշտայի մէջ ուսանելով, դէպ ի 1826 կամ 27 թուա-